

Dr. G. van Leijenhorst.

CDA: je krijgt ons helemaal

Toespraak Algemene Vergadering CHU op zaterdag 13 september 1980 in „De Reehorst” te Ede, door drs. Gerard van Leijenhorst.

Wie laat geen traan bij het afscheid van de thans 72-jarige Christelijk-Historische Unie!

En wie glimlacht niet nu de Unie anno 1980 haar traditie, alsmede haar instrumentarium – waaronder wijzelf – indraagt in het Christen-Democratisch Appèl! De geschiedenis zal moeten vaststellen wat de Christelijk Historische Unie het meest is geweest: een partij, een politieke beweging, een mentaliteit, een karakter of een stukje nationaal sentiment. Ik geloof dat de Unie in elk van deze typeringen voor een deel is terug te vinden. Jazeker, de Unie is in haar nadagen ook een partij geworden: met een echt politiek program en met een welsprekend politiek college de Unieraad. Maar daarnaast of beter nog **daarin** is de CHU een mentaliteit, een karakter, een gezindheid gebleven met typisch nationale trekken. Dit laatste hoort er echt bij. Wie dit niet aan de Unie heeft ontdekt kent haar feitelijk niet. De CHU is altijd wars geweest van partijzucht, van Nederlandse apartheidspolitiek. Het gaat ons immers om het gehele volk, om de eenheid der natie. Daarom geen opsplitsing van ons volk in een christelijk en een niet-christelijk deel. Gods beloften en geboden, waarvan ook het CDA-program

politieke uitgangspunten in navolging van het CHU-beginselprogramma zegt, dat ze van beslissende betekenis zijn voor overheid, mens en samenleving, richten zich tot een ieder, zonder onderscheid. Dit houdt dan tevens in, dat feitelijk ook het CDA te smal en te eng is om de waarheid onder zijn politieke duim te krijgen. Het blijft open einden houden naar deze en gene zijde. Principieel kan en mag het CDA dan ook geen massief blok worden. Voor ons Unieleden is het al een heel ding om een beginselprogramma of een politiek programma te moeten ondertekenen: niet omdat wij niet voor onze beginselen en opvattingen durven uit te komen, maar wel omdat het ons wat tegen de borst stuit om ons apart te stellen los van diegenen op wie immers dezelfde zon schijnt.

Grensverruimend

Daar ligt dan tevens de basis van de tolerantie en verdraagzaamheid, die de Unie altijd hoog heeft willen houden. Voeg hier nog aan toe het diep verankerde besef van onze afhankelijkheid van de Schepper, Die ons nochtans in Christus genadig aanziet. . . en oproept tot Zijn dienst en de dienst aan de naaste, niet het minst in politiek opzicht, en het beeld van de bescheiden, niet al te pretentieuze, tolerante CHU-er is zo ongeveer compleet. Natuurlijk zijn er nuances tussen mensen in tijd en plaats, maar daar ga ik nu aan voorbij. Wat we zeker helemaal gemeen hebben, is de claim die de Bijbel op ons uitoefent, de oproep van het evangelie om ons in te zetten voor de samenleving, voor de gerechtigheid, voor het recht der armen en verdrukten, voor de vrede in de wereld. En omdat deze boodschap van de Schrift zich naar ons bevinden niet beperkt tot een groep of tot een partij van gelijkgezinden, juist daarom behoort het tot het wezen van de Christelijk-Historische Unie om grensverruimend bezig te zijn. Welnu, dit is dan ook de reden waarom bij uitstek de Unie het Christen-Democratisch Appèl met blijdschap begroet.

Vandaar, dames en heren, na de platonische traan van zoëven de glimlach, die hoop ik door onze „partijgenoten” – ik anticipeer al – Steenkamp, Van Zeil, Van den Toorn e.a. zal zijn opgemerkt.

Ik denk dat de verbinding van deze principiële stellingname en onze zin voor tolerantie en verdraagzaamheid ons bijzonder geschikt gemaakt heeft voor de deelname aan het eenwordingsproces van ARP, CHU en KVP. Zijn we van nature niet mensen die waar mogelijk tegenstellingen trachten te overbruggen? Zonder ons op de borst te slaan kan, dacht ik, gezegd worden dat we bij de totstandkoming van het CDA die rol met graagte hebben vervuld.

Herkenning

Natuurlijk ging en gaat het ons tevens om de eenheid in denken en beleid. Vandaar dat ook de CHU krachtig heeft meegewerkt aan de formulering van de grondslag van het CDA (rapport Van Verschuer), aan de omschrijving van zijn politieke uitgangspunt en recent aan het politiek programma onder leiding van prof. Franken. We zijn blij dat we ons in deze rapporten kunnen herkennen. Dit geldt zeker ook waar het de identiteit van de partij betreft. Van groot belang vinden we de erkenning van de plaats en taak van de overheid als Gods dienaar. In die

hoedanigheid immers bekleedt de overheid een ambt – het volk ten goede – dat uitstijgt boven de middelmatigheid van het technisch-functionele, politieke bedrijf. Er is een sterke tendens in onze samenleving, om de overheid op tal van terreinen – welke principieel voor ons moeilijk liggen – wat terug te dringen. Ik denk hier b.v. aan het terrein van de zedelijkheid en aan het gebied waar vragen liggen m.b.t. leven en dood: abortus en euthanasie. Hoewel wij beseffen dat deze zaken in onze huidige samenleving moeilijk liggen, is delegatie van de overheidsverantwoordelijkheid naar de samenleving in deze principieel en praktisch een bijzonder riskante zaak. Het abortus-ontwerp Ginjaar-De Rooter kan dan ook niet als een CDA-ontwerp worden aangemerkt, niettemin blijft er voor het CDA natuurlijk de opdracht bestaan, om het voorliggende ontwerp zoveel mogelijk in de gewenste zin gewijzigd te krijgen. Hiermee zijn we meteen al beland in de actuele praktische politiek.

Steun

Het is een gemeenplaats te zeggen dat de jaren 80 voor ons niet gemakkelijk zullen zijn. Feitelijk zijn de achter ons liggende jaren ook niet gemakkelijk geweest. Het mag het kabinet-Van Agt – mede door de steun en de initiatieven van de CDA-Kamerfractie – tot een eer worden aangerekend, dat het ondanks de zorgelijke tijden in staat is gebleken ons voorzieningenpeil, inclusief het bouwwerk van de sociale verzekeringen – in stand te houden. Waar ingrepen nodig waren, werd en wordt terecht aan de laagstbetaalden gedacht.

Thans staat het kabinet voor de moeilijkste opgave sinds vele jaren om van het Nederlandse volk dingen te vragen, waaraan we bijvoorbeeld een jaar geleden nog niet hadden kunnen of willen denken. Ik verklaar niet dat we voor alle maatregelen, voorzover deze reeds bekend geworden zijn – ik denk hierbij o.a. aan de eenzijdige loonmaatregel t.a.v. de onderwijskrachten – evenveel waardering kunnen opbrengen. Er zal ook voor de Kamer nog wat te doen blijven. Evenwel, het regeringsbeleid in essentie heeft onze warme steun en daarom wensen we dit kabinet, nu 3 dagen voor Prinsjesdag, tot mei volgend jaar het allerbeste toe.

Geen apathie

Hoewel de sociaal-economische omstandigheden – ik wijs hierbij ook op de nog steeds groeiende werkloosheid – zorgelijk zijn, mogen we vandaag stellig niet in mineur zijn. Maar dit móet en kán m.i. evenzeer gelden voor morgen en overmorgen. Het gevaar bestaat dat we elkaar teveel de malaise aanpraten, elkaar in de put drukken. Alleen dat aspect al werkt demotiverend op onze economische bedrijvigheid en ook op het zoeken naar inventieve oplossingen. Hoewel de problemen groot zijn is er met enige matigingsbereidheid van de Nederlandse bevolking uit te komen. Er wordt echt niet zo'n groot offer van ons gevraagd. Laten we ons spiegelen aan onze medemensen in Polen, waar nog gestreden wordt om in de minimum-levensbehoeften te kunnen voorzien, of aan de derde wereld, waarvoor we als rijk land ook nu nog een grote verantwoordelijkheid blijven behouden.

Elk gevoel van apathie is uit de boze. We kunnen immers de problemen oplossen, zonder dat dit onze verworvenheden in de kern behoeft aan te tasten. Het is in dit verband verheugend, dat het CDA in zijn concept-program van actie laat zien, dat er ondanks alle problemen niettemin een begaanbare weg is om een zinvol bestaan voor allen mogelijk te maken. Dit lijkt in een tijd met zo'n grote werkloosheid gedurfd. Toch aanvaardt het CDA de uitdaging om de schouders eronder te zetten, teneinde de zovele inactieven – waaronder de minder-validen – een zinvolle plaats te bieden onder de zon, waardoor zoveel mogelijk mensen deel kunnen nemen aan het maatschappelijk gebeuren. Wanneer we kunnen bereiken dat zoveel mogelijk mensen zichzelf en tegelijk de samenleving ten nutte kunnen zijn, dan mag dat een zekere inspanning kosten. Het program-Franken biedt daarvoor de wegen aan.

Minderheden

Uw speciale aandacht zou ik hier ook willen vragen voor de culturele minderheden. Thans leven er ongeveer een kwart miljoen (voormalige) buitenlanders onder ons. Ik denk dat in de 80-er jaren het minderhedenprobleem na de sociaal-economische problematiek wel eens het zwaarst op ons zou kunnen drukken. Voor een zich normaal ontwikkelende samenleving is het van eminent belang, dat het acculturatieproces van de vele vreemdelingen in ons maatschappelijk bestel zonder grote spanningen verloopt. Denk hierbij vooral ook aan het tweede generatieprobleem.

Het gaat bij dit alles om een wisselwerking tussen meerdere culturen, waarbij het acceptatie-vermogen van de Nederlandse bevolking een steeds ernstiger factor wordt. Met name in de grote steden zullen het huisvestingsbeleid en de stadsvernieuwing in grote samenhang met het minderhedenbeleid moeten worden uitgevoerd.

Het concept-politiek program wijdt ook op verschillende plaatsen aandacht aan deze problematiek. Toch vind ik het geheel overziende jammer, dat er in het program geen apart hoofdstuk over de culturele minderheden is opgenomen. Daardoor zou tevens de ernst van deze problemen waarvoor we gesteld zijn duidelijker worden onderstreept. Wellicht kan dit reeds nu als een nuttige suggestie voor amendering worden aangemerkt.

D'66 en PvdA

Op een dag als vandaag behoort men natuurlijk niet teveel in detail te treden. Het gaat heden vooral (nog) om de CHU en het CDA.

Een punt waarin de CHU graag de traditie van Lohman voortzet is haar strijd voor de vrijheid. Vrijheid ook binnen het CDA zelf, uiteraard binnen de grenzen van zijn functioneren. Die noodzakelijke vrijheid hebben wij recentelijk dan ook binnen onze fractie met kracht verdedigd. Terzijde zij opgemerkt, dat het opleggen van de wil van een minderheid aan een meerderheid om een kabinet naar huis te sturen meer te maken heeft met vernietigingsdrang dan met vrijheidsbeleving.

Lohman stond ook pal voor de vrijheid van onderwijs. De CHU heeft deze lijn nooit verlaten, het CDA zet deze lijn manmoedig voort, juist ook in een tijd waarin het verzet ertegen scherper wordt. In dit verzet onderscheidt zich thans het meest de partij die zich n.b. het redelijk alternatief noemt: D'66. De kiezers behoren te weten, dat de thans verworven vrijheid van onderwijs – het bleek ook weer de afgelopen week – door D'66 frontaal wordt aangevochten. Ook deze „vriendelijkheid” van de al weer ouder wordende democraten zij alle mensen bekend.

Voor de PvdA komt na D'66 het CDA aan bod. De PvdA heeft gelukkig haar werkelijkheidszin wat teruggevonden: na 1973 en 1977 was daar alle reden toe. In de volgende regering mag het CDA misschien met de PvdA meedoen, zij het duidelijk als tweede keus. Er zijn er in het CDA die dit als een soort liefdesverklaring zien en hierdoor lichtelijk in vervoering raken. Mij dunkt, laten we overeenkomstig onze Unie-traditie onszelf blijven en het hoofd koel houden. Wij achten het onjuist en identiteitsvervagend, indien we ons, voordat de kiezer heeft gesproken, zouden uitspreken hetzij voor PvdA, hetzij voor VVD. Daardoor zou men ongetwijfeld velen onder ons van zich vervreemden. Eén ding is echter nu wel zeker: Van Agt zal, indien er met de PvdA geregeerd wordt, de heer Den Uyl zeker niet weigeren als vice-premier.

Er bij zijn

De Christelijk-Historische Unie houdt op te bestaan. Daarbij kunnen we een zeker gevoel van weemoed niet onderdrukken. We zullen de Unie-vergaderingen stellig missen, het wordt nu voortaan wat „partij-diger”, wat stelliger, wat kolossaler ook. Maar, ik memoreerde het al, de Unie heeft altijd open einden gehad naar deze en gene zijde; het zit ons in het bloed om te zoeken naar wat verbindt juist omdat het gaat om de nationale zaak. De christen-democratie is daarenboven een internationale beweging.

Dus ook in dat verband krijgen we zoveel meer kansen – Europa, de derde wereld, internationale samenwerking op elk gebied – om aan onze zo ruime opdracht gestalte te geven.

We kunnen gerust een traan laten, maar er is meer reden tot blijdschap. Blijdschap, die ook aanstekelijk is. Het CDA is nu een grote partij, waarvoor op grond van haar christelijke identiteit een grootse taak is weggelegd. Daarvoor zijn actieve mensen nodig, mensen die zich met hoofd en hart en hand willen inzetten om middels dat appèl ons land en volk tot zegen te zijn. Het klinkt misschien wat tegenstrijdig, maar uit het voorgaande zal duidelijk zijn wat ermee bedoeld wordt: een tikkelte christelijk-historische bevlogenheid kan daarbij niet gemist worden.

Daarom moeten we er met z'n allen bij zijn in het CDA, principieel en metterdaad. Een beter eerbewijs kunnen we bij het afscheid aan de Christelijk-Historische Unie niet brengen.

Bedankt CHU!

CDA: Je krijgt ons helemaal; het ga je goed! Wij hopen: wonderwel.